

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy, soudkyně Mgr. Evy Šonkové a soudce JUDr. Ivo Pospíšila v právní věci žalobce: **JUDr. Jiří Švihla**, se sídlem Lannova 16/13, České Budějovice, insolvenční správce dlužníka Tabák Plus, spol. s r. o., zastoupen JUDr. Monikou Novotnou, advokátkou se sídlem Platnéřská 191/2, Praha 1, proti žalovanému: **Specializovaný finanční úřad**, se sídlem Nábř. Kpt. Jaroše 1000/7, Praha 7, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 9. 5. 2016, č. j. 122983/16/4230-22792-703291, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích, ze dne 2. 11. 2018, č. j. 50 Af 14/2016 – 107,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 2. 11. 2018, č. j. 50 Af 14/2016 - 107, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci, kasační stížnost a vyjádření žalovaného

[1] Společnost Tabák Plus, spol. s r. o. (dále jen „dlužník“), podala dne 25. 3. 2014 přiznání k dani z přidané hodnoty (dále jen „DPH“) za zdaňovací období únor 2014, v němž uplatnila nadměrný odpočet ve výši 5.028.931 Kč. Žalovanému ohledně dodávky dobíjecích kuponů vznikly pochybnosti stran daňové uznatelnosti.

[2] Vzhledem k tomu, že následný postup k odstranění pochybností k jejich rozptýlení nevedl, žalovaný zahájil daňovou kontrolu. V rámci daňové kontroly dospěl žalovaný k závěru, že dlužník věděl, resp. mohl vědět, že přijatá zdanitelná plnění od společností T-

Mobile Czech Republic, a. s., Vodafone Czech Republic, a. s., a O2 Czech Republic, a. s., byla předmětem podvodu na DPH. Uplatněný nadměrný odpočet proto žalovaný neuznal a napadeným platebním výměrem daňovému subjektu stanovil DPH ve výši 121.968 Kč.

[3] Dne 17. 8. 2015 podal dlužník u Krajského soudu v Brně (dále též „insolvenční soud“) coby insolvenční navrhovatel návrh na zahájení insolvenčního řízení. Usnesením ze dne 22. 9. 2015, č. j. KSBR 38 INS 20919/2015 – A – 26, insolvenční soud rozhodl o zjištění úpadku dlužníka a insolvenčním správcem ustanovil JUDr. Jiřího Švihlu.

[4] Proti platebnímu výměru ze dne 9. 5. 2016 podal insolvenční správce odvolání, avšak odvolací řízení bylo v důsledku ukončení přezkumného jednání v rámci insolvenčního řízení vedeného s daňovým subjektem dle § 243 odst. 2 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění účinném v rozhodném období (do 30. 6. 2017), zastaveno a platební výměr nabyl právní moci.

[5] Posléze podal insolvenční správce proti témuž platebnímu výměru žalobu ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích, ve které namítal neoprávněnost odmítnutí nároku na odpočet DPH. K otázce přípustnosti žaloby uvedl, že vzhledem k zastavení odvolacího řízení *ex lege* na základě § 243 odst. 2 daňového řádu, došlo k bezvýslednému vyčerpání opravného prostředku bez toho, aby bylo rozhodnutí věcně přezkoumáno. Dále uvedl, že žádný jiný opravný prostředek proti platebnímu výměru daňový řád nepřipouští a kontroly zákonnosti a správnosti postupu žalovaného lze dosáhnout pouze soudním přezkumem. Podmínka přípustnosti žaloby byla tedy dle žalobce splněna.

[6] Krajský soud v Českých Budějovicích shledal, že není místně příslušný k projednání a rozhodnutí věci a postoupil ji Krajskému soudu v Brně, v jehož obvodě měl dlužník sídlo.

[7] Krajský soud v Brně s postoupením nesouhlasil a dle § 7 odst. 5 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), předložil věc Nejvyššímu správnímu soudu. Ten v usnesení ze dne 5. 10. 2016 dal za pravdu Krajskému soudu v Brně a určil místně příslušným soudem Krajský soud v Českých Budějovicích.

[8] Žalobu insolvenčního správce krajský soud usnesením ze dne 22. 3. 2017, č. j. 50 Af 14/2016 – 73, odmítl jako nepřípustnou, neboť dle jeho názoru nebyla splněna podmínka řízení týkající se nutnosti vyčerpání řádných opravných prostředků před podáním žaloby.

[9] Ke kasační stížnosti insolvenčního správce Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 27. 9. 2017, č. j. 1 Afs 141/2017 – 34, usnesení krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[10] Dne 2. 11. 2018 krajský soud rozsudkem č. j. 50 Af 14/2016 - 107 zamítl žalobu insolvenčního správce.

[11] Proti rozsudku krajského soudu podal insolvenční správce (dále jen „stěžovatel“) rozsáhlou kasační stížnost (49 stran) rozdělenou do několika kasačních okruhů (procesní

pochybení, existence daňového podvodu, posouzení subjektivní stránky účasti na daňovém podvodu, přezkumné jednání a právní moc platebního výměru), které dále rozvedl do dalších bodů. Nejvyšší správní soud na tomto místě nebude rekapitulovat jednotlivé stížnostní body, vyjádření žalovaného a závěry krajského soudu a v zájmu přehlednosti tohoto rozsudku je rozvede dále při jejich vypořádání.

II. Posouzení věci soudem

[12] Nejprve se Nejvyšší správní soud musel zabývat přípustností podané kasační stížnosti, jelikož jde v pořadí již o druhou kasační stížnost v dané věci podanou stěžovatelem. Podle § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. je kasační stížnost nepřípustná proti rozhodnutí, jímž soud rozhodl znovu poté, kdy jeho původní rozhodnutí bylo zrušeno Nejvyšším správním soudem; to neplatí, je-li jako důvod kasační stížnosti namítáno, že se soud neřídil závazným právním názorem soudu.

[13] Smyslem výše uvedeného ustanovení je zamezit tomu, aby se Nejvyšší správní soud musel zabývat znovu věcí, u které již jedenkrát svůj právní názor vyslovil, a krajský soud se tímto právním názorem řídil.

[14] V projednávané věci Nejvyšší správní soud rozhodoval, zdali krajský soud správně odmítl žalobu. O hmotněprávních otázkách formulovaných v nyní projednávané kasační stížnosti tak v „prvním kole“ nerozhodoval ani krajský soud, ani soud kasační. Kasační stížnost je proto v projednávané věci plně přípustná. Navíc je i včasná, projednatelná a důvodná.

[15] První stížnostní námitkou se stěžovatel dovolává porušení čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Krajský soud ho totiž nevyzval k vyjádření souhlasu s rozhodnutím věci bez nařízení jednání. Stěžovatel přitom má ústavně zaručené právo na to, aby jeho věc byla projednána veřejně a v jeho přítomnosti, v této souvislosti odkázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 7. 2006, č. j. 2 Azs 216/2005 – 50, č. 975/2006 Sb. NSS.

[16] Žalovaný uvádí, že stěžovatel odkazuje na porušení svého práva na veřejné projednání věci, neuvádí však, jakým konkrétním způsobem bylo vytýkanou procesní vadou zasaženo do jeho veřejných subjektivních práv. S ohledem na zásadu procesní ekonomie a neexistenci zásahu do práv stěžovatele proto žalovaný shledává, že pochybení krajského soudu není důvodem pro zrušení jeho rozsudku.

[17] Podle § 49 odst. 1 věta první s. ř. s. *k projednání věci samé nařídí předseda senátu jednání a předvolá k němu účastníky tak, aby měli čas k přípravě přiměřený povaze věci, alespoň však 10 dnů; kratší čas k přípravě lze stanovit v řízeních počítaných na dny.* Podle § 51 odst. 1 s. ř. s. *soud může rozhodnout o věci samé bez jednání, jestliže to účastníci shodně navrhli nebo s tím souhlasí. Má se za to, že souhlas je udělen také tehdy, nevyjádří-li účastník do*

dvou týdnů od doručení výzvy předsedy senátu svůj nesouhlas s takovým projednáním věci; o tom musí být ve výzvě poučen.

[18] Ústavní soud konstantně judikuje, že každý, kdo je účastníkem řízení před soudy, má právo se ve své věci takového řízení (jednání před soudy) osobně účastnit, zpravidla bez ohledu na to, zda by jeho přítomnost měla vliv na rozhodnutí. Jestliže soud přítomnost účastníkům řízení neumožní, lze v jeho postupu spatřovat porušení ústavního práva účastníka řízení, daného čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (např. nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 560/03, nebo ze dne 22. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 819/07). Respekt k ústavně zaručenému právu na přístup k soudu dle Ústavního soudu předjímá, že výjimky z uvedeného pravidla je třeba vykládat adekvátním, případně restriktivním způsobem. Pro řízení před správními soudy se uplatňuje shora citovaný § 49 odst. 1 s. ř. s., v němž se ukládá předsedovi senátu povinnost nařídit k projednání věci samé jednání a účastníky k němu předvolat. Uvedený imperativ platí potud, pokud nejsou splněny podmínky výluk z této povinnosti v nich taxativně obsažených (viz např. § 51, § 76 nebo § 109 odst. 2 s. ř. s.). Případy v takových výlukách neuvedené pod ně s ohledem na ústavně zaručené základní právo na soudní ochranu extenzivním výkladem podřadit nelze. Ústavní soud proto dovodil, že rozhoduje-li krajský soud po zrušení jeho původního rozsudku Nejvyšším správním soudem při vázanosti právním názorem obsaženým v kasačním rozhodnutí, není tím automaticky založena možnost soudu rozhodnout o věci samé bez nařízení jednání (srov. nález Ústavního soudu ze dne 19. 6. 2008, sp. zn. IV. ÚS 3114/07).

[19] Krajský soud tedy má v řízení o žalobě po kasaci jeho původního rozhodnutí ze strany Nejvyššího správního soudu povinnost nařídit ústní jednání, resp. vyžádat si souhlas s tím, aby od něj mohlo být upuštěno. Souhlas s rozhodnutím ve věci bez nařízení jednání udělený ještě před vydáním prvního rozhodnutí krajského soudu není možné bez dalšího vztáhnout i na řízení po zrušení takového rozhodnutí Nejvyšším správním soudem, neboť situace, za níž byl poskytnut, byla zcela odlišná (usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. IV. ÚS 786/08). Právní názor Ústavního soudu byl promítnut taktéž do judikatury Nejvyššího správního soudu, který shodně zastává názor, že „*souhlas účastníka řízení s rozhodnutím krajského soudu o věci samé bez jednání dle § 51 odst. 1 s. ř. s., udělený ještě před tím, než v řízení krajský soud poprvé rozhodoval, nelze bez dalšího vztáhnout na nové rozhodnutí krajského soudu poté, co bylo jeho první rozhodnutí Nejvyšším správním soudem zrušeno*“ (právní věta z rozsudku ze dne 11. 3. 2010, č. j. 5 Azs 3/2010 – 92).

[20] Vycházeje z judikatury Ústavního soudu rozvedl Nejvyšší správní soud, že je třeba rozlišovat dvě situace, kdy krajský soud rozhoduje bez jednání o věci samé znovu poté, co bylo jeho předcházející rozhodnutí zrušeno. Prvním případem je situace, kdy i po zrušení prvního rozhodnutí krajského soudu zůstává výsledek sporu stále otevřený a krajský soud je v dalším řízení dle závazného právního názoru Nejvyššího správního soudu povinen se určitými pro věc rozhodnými otázkami, které doposud nebyly Nejvyšším správním soudem plně vyřešeny, dále zabývat. Ve druhém případě již naopak byla rozhodná otázka beze zbytku posouzena Nejvyšším správním soudem a krajskému soudu po zrušení jeho původního rozsudku nezbývá žádný prostor pro další uvážení. V obou případech je pominutí krajského soudu nařídit ve věci znovu jednání, aniž by byl udělen souhlas podle § 51 odst. 1 s. ř. s., procesní vadou (porušením § 49 odst. 1 s. ř. s.). Zatímco

v prvém případě zakládá taková vada porušení ústavních práv účastníka a je zároveň vadou řízení před krajským soudem, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, ve druhém případě tomu tak není, neboť i kdyby ve věci bylo nařízeno jednání, nemohl by krajský soud rozhodnout jinak, než bylo předurčeno závazným právním názorem Nejvyššího správního soudu (srov. rozsudky ze dne 14. 12. 2009, č. j. 5 Afs 112/2008 – 129, ze dne 22. 4. 2010, č. j. 4 Azs 6/2010 – 42, nebo ze dne 26. 6. 2009, č. j. 9 Afs 92/2008 – 110).

[21] V nyní projednávané věci krajský soud zaslal stěžovateli i žalovanému výzvu dle § 51 odst. 1 věty druhé s. ř. s. dne 28. 11. 2016, doručenou téhož dne (viz doručenka na č. l. 69 spisu krajského soudu), aby ve lhůtě dvou týdnů od doručení výzvy sdělili, zda souhlasí s rozhodnutím ve věci bez jednání. K výzvě se však stěžovatel nevyjádřil, a tudíž došlo k fikci souhlasu. Žalovaný souhlasil s tím, aby soud rozhodl bez jednání. Krajský soud pak prvním usnesením rozhodl o odmítnutí žaloby; jeho usnesení však bylo zrušeno rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 9. 2017. V navazujícím řízení krajský soud bez dalšího rozhodl o věci samé. Ve spise krajského soudu tak zcela absentuje doklad o tom, že by krajský soud v novém řízení vyzval jeho účastníky k udělení souhlasu s rozhodnutím o věci samé bez nařízení jednání a že mu byl takový souhlas udělen. V odůvodnění napadeného rozsudku přitom krajský soud uvedl, že „ [v]*e věci rozhodl bez jednání podle § 51 odst. 1 s. ř. s.*“

[22] Nejvyšší správní soud uzavírá, že postup krajského soudu v řízení po zrušení jeho usnesení ze dne 22. 3. 2017 Nejvyšším správním soudem nebyl v souladu s § 51 odst. 1 s. ř. s. V projednávané věci se nejednalo o případ, kdy rozhodná otázka již byla bezezbytku posouzena Nejvyšším správním soudem a krajskému soudu po zrušení jeho prvního usnesení nezbýval žádný prostor pro vlastní uvážení. Naopak, první usnesení krajského soudu bylo zrušeno, neboť jim krajský soud nesprávně odmítl žalobu stěžovatele. Samotnou hmotněprávní podstatou věci se Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 27. 9. 2017 vůbec nezabýval. Jednalo se tedy bezpochyby o ten případ, ve kterém i po zrušení prvního usnesení krajského soudu zůstával výsledek sporu stále otevřený a krajský soud byl v dalším řízení povinen dále se zabývat určitými pro věc rozhodnými otázkami. Krajský soud tudíž nebyl oprávněn rozhodnout ve věci bez jednání bez opětovného zaslání výzvy, resp. bez udělení souhlasu účastníků podle § 51 odst. 1 s. ř. s.

[23] Stížnostními námitkami týkajícími se samotného merita věci se Nejvyšší správní soud nezabýval, neboť je nejprve nutné, aby krajský soud posoudil žalobní námitky v řádném řízení.

III. Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[24] Nejvyšší správní soud považuje za naplněný stížnostní důvod podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., neboť shledal, že řízení před krajským soudem bylo zatíženo tzv. jinou vadou řízení, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Z tohoto důvodu zrušil Nejvyšší správní soud ve výroku uvedený rozsudek krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude krajský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem a v souladu s § 51 odst. 1 s. ř. s. opětovně vyzve účastníky řízení k vyjádření, zda souhlasí s rozhodnutím o věci samé bez jednání, a pokud nebude

souhlas obou účastníků udělen (ať již výslovně nebo fikcí), nařídí ve věci jednání. V novém řízení rozhodne krajský soud i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 24. září 2019

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu